

Аналітична система дозволяє прогнозувати перспективу, підбирати найоптимальніше державне регулювання і на цій базі активно втручатися у динаміку подій.

Порядок роботи розглянутих систем включає в себе використання сучасних комп'ютерних технологій у діалоговому режимі та методів статистичного аналізу, економетричних і структурних моделей.

Оцінка і передбачення можливого розвитку ситуації методами регіонального моніторингу інноваційних процесів є суттєвим елементом забезпечення розвитку соціально-економічного розвитку регіону. Система моніторингу інноваційних процесів на рівні регіону повинна стати оперативною експертною системою - джерелом інформаційно-рекомендаційних послуг для напрацювання регіональної політики. Ціль моніторингу - постійне відстеження змін ситуації, її імітаційне моделювання та прогнозування. Поряд з головною метою система моніторингу інноваційних процесів передбачає вирішення ще цілого ряду взаємопов'язаних завдань:

- оперативну оцінку існуючого рівня тенденцій інноваційного розвитку регіону;
- визначення необхідних обсягів та ефективності інвестицій, їх взаємозалежності з ростом ефективності регіональної системи;
- короткострокове прогнозування тенденцій, варіативності та динаміки регіональної інноваційної ситуації.

Розвиток інноваційних процесів сприятиме досягненню високих темпів економічного розвитку підприємств, регіону і держави в цілому, ефективному використанню продуктивних сил і всіх видів ресурсів. При цьому формування системи регіонального управління інноваційними процесами повинне спиратись на взаємодію інститутів держави, області та суб'єктів господарювання різної форми власності. Механізм їх взаємодії, метою якого є перерозподіл ресурсів із застарілих галузей у сучасні виробничо-технологічні комплекси, модернізація економіки, підвищення її ефективності за рахунок впровадження нових технологій, повинен підлягати подальшій розробці.

Джерела та література:

1. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. - К.: Знання, 1999. - 514 с.
2. Геєць В.М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку: Монографія. - К.: Фенікс, 2003. - 1008 с.
3. Федулова Л.І. Інноваційна теорія економічного розвитку// Проблеми науки. - 2005. - № 3. - С. 41-47.
4. Інноваційна діяльність у Чернігівській області. Статистичний збірник. - Чернігів: Обласне управління статистики, 2005 р. -32 с.
5. Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області» від 18 11. 2000 р. - Відомості Верховної Ради, 2000, № 12 - С. 5-9.

***Василь Бондар,
Алла Холодницька***

ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТОВ «АГРОФІРМА «АВАНГАРД»

Необхідною передумовою структурної перебудови економіки України, відновлення її виробничого потенціалу та створення конкурентоспроможної

економіки є активізація інвестиційних та інноваційних процесів. Це пов'язане з тим, що існує тісний взаємозв'язок між динамікою інвестицій та результатами господарювання, оскільки обсяги інвестицій безпосередньо залежать від частки ВВП, що використовується на нагромадження. Успішний розвиток сільського господарства можна забезпечити лише за умови здійснення активних інвестиційних та інноваційних процесів.

Незважаючи на деяке пожвавлення інвестиційного процесу в Україні, позитивні тенденції в інвестиційній сфері ще не набули стійкого характеру. Крім того, в умовах трансформації економічних відносин поки що продовжують діяти чинники, що стримують розвиток інвестиційної та інноваційної діяльності.

Вирішення проблеми активізації та підвищення ефективності управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств об'єктивно зумовлює потребу в опрацюванні стратегій їх поведінки на інвестиційному ринку, рівень конкуренції на якому з інтенсифікацією процесу стабілізації фінансово-кредитного ринку поступово посилюватиметься.

Багато вітчизняних та зарубіжних економістів проводять аналіз стану інвестиційного та інноваційного процесу, здійснюють оцінку роботи іноземних інвесторів на вітчизняному ринку, запозичують зарубіжний досвід впровадження та регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, розробляють заходи, що сприятимуть активізації залучення іноземних капіталів у вітчизняну економіку.

У дослідженнях вчених-економістів, перш за все таких, як П. І. Гайдуцький, В. О. Горьовий, С. О. Гуткевич, Й. С. Завадський, М. І. Кисіль, М. Ю. Коденська, Л. І. Нейкова, Г. М. Підлісецький, М. А. Садиков, Д. М. Черваньов, В. В. Юрчишин, В. М. Яценко та інших та їх публікаціях, висвітлюються загальні підходи до дослідження сутності інвестицій, управління інвестиціями та інноваціями, а також до формування заходів, що спрямовані на підвищення економічної ефективності від впровадження інвестицій та інновацій в підприємствах різних форм власності та господарювання.

Серед зарубіжних науковців дослідженню цих питань присвятили свої праці Р. Барроу, Дж. Бейлі, Л. Дж. Гітман, Дж. М. Кейнс, О. Кріє, Й. Шумпетер та ін.

На жаль, проблеми інноваційних та інвестиційних перетворень у нашій державі ще не вирішені і потребують детального вивчення. У зв'язку з переходом України до ринкової економіки все гостріше постає питання про місце і роль інвестиційної та інноваційної політики в структурі регіонального регулювання економіки.

АПК України на сьогодні дуже гостро потребує інвестицій у виробничу сферу, причому як внутрішніх, так і зовнішніх. Тому при розгляді питань інвестування аграрного сектора економіки та підвищення економічної ефективності роботи підприємств у результаті впровадження інвестицій особливу увагу слід зосередити на внутрішніх інвесторах, яким попри суто економічний інтерес має бути властиве і почуття патріотизму, державницький підхід до проблеми.

Україна як індустріальна держава з ринковою економікою, з розвинутим аграрним сектором економіки має певні переваги для комплексного розвитку інвестиційно-інноваційного процесу на якісно новому рівні. Насамперед - це політика відкритості для світового співтовариства, наявність промислового потенціалу, родючих земель, природних ресурсів, належним чином підготовлених кадрів. На сьогодні необхідний пошук нових шляхів виходу країни з ситуації, що склалася, головними з яких мають стати впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, поступове оновлення машинно-тракторного парку, прискорення інноваційного процесу, випуск конкурентоспроможної продукції, розширення експортних можливостей України. Тому сільськогосподарських товаровиробників необхідно орієнтувати на впровадження

інноваційних технологій з урахуванням досвіду кращих підприємств та світових досягнень, раціональне використання ґрунтово-кліматичних умов, по можливості розширювати виробництво за рахунок внутрішнього інвестування.

Варто зауважити, що в процесі реформування аграрного сектора економіки вже частково вдалося подолати спад обсягів інвестування сільськогосподарських підприємств та започаткувати позитивну динаміку інвестиційних процесів. У ринкових умовах більшість інвесторів переорієнтувалась на випереджаюче вкладення капіталу в галузі зі швидкою окупністю, гарантованим отриманням прибутку та мінімальними економічними ризиками. На даний час ще багато сільськогосподарських підприємств не досягли того рівня інвестиційної привабливості, за якого вони могли б привернути увагу зарубіжних та вітчизняних інвесторів, оскільки значна частина їх ще не забезпечує належного рівня прибутковості, має слабку та застарілу матеріально-технічну базу, не достатньо кваліфікований персонал, а тому за таких умов питання про вкладення коштів у такі підприємства поки що залишається не вирішеним. Нині багато підприємств використовують внутрішнє інвестування за рахунок власних коштів. Це інвестиції в основний і оборотний капітал, інноваційні інвестиції.

Аналізуючи стан управління інвестиційно-інноваційною діяльністю сільськогосподарського підприємства ТОВ агрофірми «Авангард» с. Свердловка Коропського району Чернігівської області, а точніше одного з його структурних підрозділів - тепличного господарства, ми бачимо, що воно протягом шести років, незважаючи на складні умови господарювання, успішно функціонує та може бути прикладом впровадження новітніх технологій, тобто вкладень коштів у новациї, які забезпечують кількісне та якісне поліпшення підприємницької (виробничої) діяльності підприємства завдяки впровадженню науково-технічного прогресу. Основною метою здійснення таких інвестицій є скорочення витрат на виробництво, одержання прибутку, забезпечення конкурентоспроможності продукції, досягнення соціальних результатів. Незважаючи на значне скорочення обсягів виробництва овочів у сільськогосподарських підприємствах, ТОВ «Агрофірма «Авангард» - це сучасний тепличний комбінат по вирощуванню томатів і огірків за новітніми голладськими технологіями.

Теплиця господарства - це справжня майстерня передового досвіду, школа, де вчать працювати за новітніми технологіями.

Тепличне господарство підприємства займає 4,4 га, з яких на площі 4 га вирощують томати, а на 0,4 га - огірки. Крім того, товариство має у розпорядженні орендовані землі, які використовуються для вирощування зернових та ріпака, здійснює інші види діяльності, головними чином пов'язані з переробкою виробленої у власному господарстві продукції. Звичайно, поки що це типово реформоване сільськогосподарське підприємство не має таких значних обсягів виробництва продукції та площ, зайнятих під овочами закритого ґрунту, як спеціалізовані підприємства овочепродуктового комплексу, але на рівні Чернігівської області воно поки що залишається кращим. У тепличному господарстві підприємства працює 60 чоловік.

Так, у 2004 році було вирощено 1412 т овочів, витрати на вирощування яких становили 3 млн. 700 тис. грн., сума отриманого доходу від реалізації - 4 млн. 500 тис. грн., прибуток від реалізації - 800 тис. грн. У звітному році результати господарювання дещо змінилися, зокрема обсяг виробництва овочів збільшився на 50 т, середня урожайність - 34,4 кг/м², витрати на виробництво дорівнювали 4 млн. 972 тис. грн., що на 1 млн. 272 тис. грн. перевищили витрати минулого року. Доход від реалізації продукції - 5 млн. 373 тис. грн., що перевищує показник 2004 року на 873 тис. грн. Чистий прибуток - 240,6 тис. грн. за результатами 2005 року, що на 35,6% менше показника минулого року.

Якщо порівняти результати господарювання підприємства за звітний і минулий роки, то варто зауважити, що у зв'язку з високою капіталоємністю виробничого процесу показники економічної ефективності роботи підприємства мають тенденцію до поступового зниження. Так, якщо у 2004 році на 1 грн. витрат в середньому було отримано 0,10 грн. чистого прибутку, то за результатами звітного року цей показник на рівні 0,05 грн. У свою чергу рентабельність виробництва різко знизилася - 16, 5% проти показника минулого року. І це зрозуміло, бо витрати на виробництво зросли на 34,4%, а виручка від реалізації продукції - лише на 19,4%, що призвело в свою чергу до зменшення суми одержаного прибутку на 25%. Слід сказати, що така різка зміна вищезазначених показників викликана значним підвищенням витрат на виробництво овочів, пов'язаним із підвищенням вартості енергоносіїв, неефективною ціновою політикою держави і переробних підприємств та рядом інших факторів, які не залежать безпосередньо від підприємства, адже воно підвищує обсяги виробництва і реалізації продукції, ретельно слідкує за дотриманням технології виробничого процесу, постійно впроваджує різноманітні заходи, спрямовані на дотримання режиму економії затрат.

Виробництво тут, звичайно, енергоємне, бо газова магістраль живить його недешевим теплом і, на жаль, поки що в структурі затрат витрати на оплату енергоносіїв займають 40%. Отже, незважаючи на всі переваги такого виду опалення, в сучасних умовах, коли ціни на газ постійно зростають, він поступово стає економічно не вигідним для підприємства, оскільки витрачається багато коштів на плату за нього. У зимовий період підприємство сплачує за газ 250 - 300 тис. грн. за місяць. Нині вже ведеться робота по впровадженню нового виду опалення теплиць. Мова йде про використання біопалива, що дасть змогу значно знизити витрати в розрахунку на одиницю продукції, що виробляється. Найоптимальнішим варіантом для підприємства може стати використання соломи для опалення теплиць. Зокрема дослідженнями встановлено, що при середній вологості соломи 30-40% максимальна температура горіння у теплиці становитиме 30 - 40°C, а середня температура горіння у теплиці 15 - 20°C. При цьому перед використанням солому подрібнюють, зволожують і додають 0, 6% розчин сечовини. За таких умов рулон соломи в середньому може горіти 8 годин. Такий вид біопалива для підприємства є найприйнятнішим, оскільки солома від вирощування зернових залишається і може бути ефективно використана для опалення, крім того, вона є одним з найекономніших видів біопалива. З цього приводу працівники підприємства вже запозичують передовий досвід у іноземних партнерів та планують найближчим часом встановити відповідні котли і почати використовувати біопаливо для опалення теплиць.

Виробництво овочів ще й примхливе, бо, наприклад, для запилення помідорів доводиться закуповувати в Ізраїлі спеціальних джмелів, а один вулик таких джмелів коштує близько 140 євро. Підприємству для запилення помідорів на всій площі теплиць необхідно кожні два місяці купувати 20 вуликів, оскільки 1 вулик живе лише 2 місяці. А це в свою чергу також потребує немалих затрат.

Овочівники відходять від традиційних технологій вирощування овочів, а разом з цим і вимоги до насіння овочевих культур змінюються. Однією з основних проблем є придбання якісного насінневого матеріалу, який відповідав би вимогам по схожості, стійкості до хвороб, врожайності, товарності овочевої продукції для споживання у свіжому вигляді і для переробки. Для того, щоб продукція відповідала вимогам часу та була конкурентоспроможною, підприємство ставить високі вимоги до насінневого матеріалу, який купує. Зокрема для посіву помідорів використовують насіння голландського гібриду «Раїса», яке характеризується гарною схожістю (97 - 98%) та високою урожайністю (до 40 кг/м²). Для посіву огірків

використовують московський сорт «Кураж». У середньому за рік підприємство витрачає на насіння 120 тис. грн. Для вирощування насіння і розсади підприємство використовує голландський торф, який теж купує. Виробничий цикл починається з третьої декади листопада і триває до 20 жовтня. З лютого по жовтень помідори і огірки дають урожай. Особливістю технології є і те, що для вирощування помідорів використовують перліт.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку галузі закритого ґрунту свідчить про те, що нині освітлювальна техніка відіграє значну роль в ефективності виробництва розсади і особливо у світлокультурі овочів. Якість освітлення визначає успіх усього виробництва, а у затратній частині, крім капітальних затрат, з'являються значні витрати на електроенергію для освітлення, які складають значну частину собівартості продукції, що виробляється, а тому ефективність освітлювального обладнання стає суттєвим економічним фактором. При професійному підході це дозволяє збільшити загальнорічний збір продукції в 1,5 - 2 рази з одиниці площі і підвищити рентабельність тепличного комбінату. Підприємство значну увагу звертає на якість освітлення теплиць, намагається постійно підтримувати необхідний світловий режим, який повинен відповідати технології вирощування помідорів та огірків. У середньому на електроенергію щомісяця витрачається 30 тис. грн.

Значну увагу керівництво підприємства звертає на умови праці та оплату праці працівників, зокрема, у звітному році середня заробітна плата працівників тепличного господарства становила 650 грн., що помітно перевищує рівень оплати праці в сільськогосподарських підприємствах області. Крім того, застосовуються різноманітні види матеріального стимулювання, що сприяє підвищенню зацікавленості працівників у результатах своєї роботи.

Варто зауважити, що однією з ключових проблем, яка стримує розвиток і впровадження інвестицій та інновацій як у ТОВ «Авангард», так і в будь-якому іншому сільськогосподарському підприємстві, поки що залишається недостатність власних фінансових ресурсів, а також бюджетного фінансування відповідних програм, спрямованих на розвиток сільського господарства. Тому для забезпечення подальшого підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств в Україні потрібно створити ефективний механізм кредитування, який би був економічно вигідним для сільськогосподарських товаровиробників.

Сільськогосподарським товаровиробникам доцільно звенути більшу увагу на процес фінансового планування, яке більшість з них взагалі не використовує або здійснює не на належному рівні, а це в свою чергу негативно впливає на результати господарювання.

Слід зазначити, що, незважаючи на складні умови господарювання, працівники ТОВ «Агрофірма «Авангард» постійно перебувають у творчому пошуку, впроваджують новітні технології виробництва, запозичують досвід у кращих вітчизняних та зарубіжних підприємств овочевого напрямку, використовують досягнення науки і техніки, розширюють виробничі потужності підприємства, створюють умови для переробки виробленої продукції у власному господарстві, а головне - вони зацікавлені у результатах своєї праці та завжди у своїй роботі йдуть в ногу з часом.

Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства дає підстави стверджувати, що інноваційний розвиток АПК можна забезпечувати шляхом розробки і впровадження у виробництво й переробку продукції сільського господарства високих новітніх технологій радикального прискорення науково-

технічного прогресу, зниження витрат на одиницю продукції, врегулювання цін на сільськогосподарську продукцію та забезпечення економічної ефективності виробництва продукції, підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного товаровиробника на внутрішньому ринку та сприяння її виходу на світовий ринок, оскільки тільки високоякісна продукція з низькою собівартістю здатна витримати конкуренцію зі світовими аналогами, може забезпечити отримання гарантованого доходу, дасть можливість окупити вкладені кошти, а також сприятиме нагромадженню капіталу, за рахунок якого підприємства матимуть змогу розширити виробництво, удосконалювати існуючу технологію, підвищувати якість продукції, що виробляється, впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу та передового досвіду.

Інвестиційну проблему у сільському господарстві, незважаючи на її складність та масштабність, можна вирішити через сприяння залученню у сільське господарство інвестицій з інших галузей, створення ефективного механізму кредитного забезпечення інвестиційної діяльності товаровиробників.

Такий підхід до розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств з боку держави і безпосередньо самих товаровиробників дасть змогу сільськогосподарським підприємствам бути прибутковими і конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках сільськогосподарської продукції.

Джерела та література:

1. Музика П. М. Активізація інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки в Україні. Економіка АПК, 2005, № 8. - ст. 42.
2. Музика П. М. Підвищення ефективності інноваційної діяльності в сільськогосподарському виробництві. Економіка АПК, 2005, № 6. - ст. 64.
3. Ю. В. Жарков. Формування системи механізмів управління інноваційним процесом в АПК регіону Економіка АПК, 2003, № 8. - ст. 57.
4. Л. В. Білозор. Особливості формування ринку інноваційної продукції в аграрній сфері, Економіка АПК, 2005, № 2. с. 106.
5. Н. І. Біляк. Визначення інвестиційної привабливості галузей сільського господарства Карпатського регіону. Економіка АПК, 2005, 9 ст. 67.
6. М. О. Орликовський. Державне регулювання інвестиційного процесу в агропромисловому комплексі. Економіка АПК 2005 № 6 ст. 91.
7. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV. - Урядовий кур'єр. - 2002. - Липень.
8. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 року, № 433 - IV.
9. Петров В. М. Інноваційні пріоритети технічної політики в АПК. Економіка АПК, 2005, № 7 ст. 11.
10. В. М. Яценко. Формування та реалізація інвестиційно-інноваційного розвитку сільського господарства. Економіка АПК, 2004, № 12 ст. 68.
11. М. С. Вітков. Розвиток інвестиційної політики в сільському господарстві України. Економіка АПК, 2005, № 1, ст. 54.
12. В. О. Шлапак. Аспекти інноваційного розвитку сільського господарства України. Економіка АПК 6, 2004 ст. 65.
13. Грицаєнко Г. І., Шквиря Н. О. Інвестиційна привабливість АПК України з позиції іноземних інвесторів. Економіка АПК, 2004, № 7, ст. 64.
14. Дацій О. І. Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні. Економіка АПК, 2004, № 3, ст. 97.
15. Сердюк І. Г. Державне регулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Економіка АПК, 2003, № 10, ст. 39.
16. Отецький А. О., Понеджа О. А. Залучення інвестицій шляхом випуску цінних паперів у системі АПК. Економіка АПК, 2002, № 2, ст. 64.
17. Гайдучський А. П. До питання оцінки інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки. Економіка АПК, 2002, № 4, ст. 87.
18. М. І. Кисіль. Тенденції і напрями активізації аграрного інвестиційного процесу. Економіка

АПК, 2002, № 4, ст. 66.

19. В. В. Волкодав. Інвестиційний клімат в агропромисловому комплексі України. Економіка АПК, 2002, №6, ст. 62.

20. С. П. Поліщук. Особливості регулювання інвестиційної діяльності в АПК. Економіка АПК, 2002, № 5 ст. 103.

21. М. А. Садиков. Інноваційна діяльність та її сутність у сфері АПК. Економіка АПК. 2002, № 1, ст. 63.

22. Артиш В. І. Лізинг в інвестування сільського господарства України. Економіка АПК. 2002, № 1, ст. 83.

23. Гайдучкий А. П. Прямі іноземні інвестиції в аграрному секторі економіки України. Економіка АПК, 2002, № 9 ст. 91.

24. Гайдучкий А. П. Підвищення інвестиційної привабливості інфраструктури аграрного сектора. Економіка АПК, 2004, № 10 с. 99.

25. Садиков М. А. Основні напрями інноваційної діяльності в АПК. Економіка, фінанси, право, 2003, № 6.

